

Offentlig utfrågning med f.d. kanslirådet Lars Häggmark
angående statsrådet Anders Sundströms ansvar för
Industrifondens engagemang i Prosolvias AB

Ordföranden: Godmorgon! Utskottets sammanträde är härmed öppnat. Sammanträdet är offentligt. Det gäller det granskningsärendet som står först på vår lista och som finns kvar sedan förra årets granskning eftersom ärendet då inte var färdigberett i andra instanser, nämligen Anders Sundströms ansvar för Industrifondens engagemang i Prosolvias AB.

Vi har bett kanslirådet Lars Häggmark att komma hit för att upplysa oss i saken. Ordningen är den att det för våra gäster brukar ges möjlighet att inledningsvis säga något om man så vill. Därefter går ordet till utskottets ledamöter, med det parti som har anmält frågan först och därefter partierna i storleksordning.

Jag undrar om Lars Häggmark vill inleda med några kommentarer eller om vi ska gå direkt på frågorna.

Lars Häggmark: Jag tror att vi kan gå direkt på frågorna men jag vill nämna att jag inte längre är kansliråd, utan jag är f.d. kansliråd. Jag har övergått till privat tjänst.

Ordföranden: Ja, just det. Så står det också i kallelsen, så kansliet har rätt och jag fel.

Ola Karlsson: I Industrifondens styrelse den 15 november accepterade man ett åtgärdsprogram som skulle innebära ett kraftigt likviditetstillskott för Prosolvias AB. Enligt protokollet gjorde du, Lars Häggmark, en protokollsanteckning där du betonade vikten av att försöka minska ägarandelen, då huvudägarskapet inte låg i linje med förordningen. Vad var skälet till att du gjorde denna protokollsanteckning?

Lars Häggmark: Jag såg det som en del av min roll i den här styrelsen att erinra mina kamrater i styrelsen om de regler som gällde. Det här var ett inslag i det. Det hände flera gånger utan att det noterades till protokollet att jag erinrade om vilka begränsningar som gällde beträffande storlek på företag osv. Flera av mina kolleger i styrelsen kom ju från näringslivet och hade inte samma insyn i regelverket, så det var ett inslag i detta. Jag ansåg att man borde erinra kollegerna om att det här låg någonstans på gränsen till vad vi skulle syssla med, och då ville jag markera det. Jag ville ha det inskrivet denna gång; det var allt.

Ola Karlsson: Enligt din uppfattning var det solklart då att man gick utöver vad regelverket tillät?

Lars Häggmark: Nej, det var inte solklart. Jag ville bara markera att man bör tänka extra på detta. Det fanns ingenstans i förarbetena att vi skulle vara huvudägare till något företag, utan det var endast för att rädda gamla fordringar som det gick därhän.

Ola Karlsson: Är det inte synnerligen ovanligt att man gör anteckningar till protokollet?

Lars Häggmark: I just fallet Industrifonden är det mycket ovanligt. I varje fall var det på min tid mycket ovanligt att man gjorde sådana anteckningar. I andra styrelser vet jag inte hur det var.

Ola Karlsson: Gjordes då anteckningen därför att du uppfattade att de andra inte tog hänsyn till tidigare diskussioner om begränsningarna i regelverket?

Lars Häggmark: Jag ville särskilt betona hur jag tolkade regelverket. Situationen förändrades ju successivt under hösten 1998 i Prosolvia och i fondens engagemang. Nu ansåg vi att tiden var mogen att dels påtala denna omständighet igen, dels få det antecknat i protokollet.

Ola Karlsson: Peter Smedman har ju på departementets uppdrag gått igenom Industrifondens engagemang. I en kommentar till Smedmans skrivelse har Industrifondens ordförande och vd framfört att man, till skillnad från Peter Smedman, är av den bestämda uppfattningen att förordningens regelverk i första hand är avsett att avgränsa nya engagemang. Förordningen innehåller inga bestämmelser om hur Industrifonden ska agera då risk föreligger för kapitalförlust. I avsaknad av sådana i alla situationer tillämpliga regler ankommer det på styrelsen i Industrifonden att under särskild vägledning av de styrelseledamöter som representerar staten från fall till fall hitta lösningar som på bästa sätt främjar den industriella tillväxten.

När började de här diskussionerna i styrelsen under ledning av statens representanter?

Lars Häggmark: Statens representanter hade ingen sådan roll markerad; det är Smedmans tolkning. Det finns naturligtvis fog för den i kraft av vår större kunskap om regelverket men det fanns ingen uttalad roll för oss att ta ledningen i någon sådan diskussion. Jag hade uppe den frågan tidigare på hösten men jag minns inte exakt när – att vi får vara noga så att vi följer regelverket. Jag kan alltså inte säga när på hösten jag tog upp detta i styrelsen och det protokollfördes inte vid det tillfället.

Ola Karlsson: Jag ber om ursäkt om jag var otydlig. Det här var alltså en kommentar till Smedmans skrivelse från Industrifondens ordförande och vd, som alltså säger att i praktiken har det förekommit den här typen av vägledning från statens representant. Innebär din kommentar att det inte har förekommit några sådana här diskussioner?

Lars Häggmark: Jo, det förekom dels i en rad andra ärenden, dels i detta fall sådana diskussioner men jag anser att hela styrelsen är ansvarig för hela verksamheten, inte att vissa ledamöter är ansvariga för vissa aspekter. Men det förekom sådana diskussioner och där det är naturligt att jag och eventu-

ellt någon annan kollega som jobbar statligt erinrar om dessa regler, så det förekom – ja.

Ola Karlsson: Så man ska inte tolka deras skrivning om ”under särskild vägledning” så att ni bedömdes ha den särskilda kompetensen att utvärdera stadgarna och reglerna?

Lars Häggmark: Jag minns inte att vi tog på oss någon roll som vägledare för styrelsen; det gör jag inte.

Ola Karlsson: I varje fall hävdar ju Industrifondens ordförande och vd i sin skrivning, eller i sin kommentar, att ni fungerade som vägledare. Förekom det att du stämde av diskussioner i Industrifondens styrelse eller stämde av uppfattningar vad gällde regelverket med någon på departementet?

Lars Häggmark: Såvitt jag minns förekom det inte att jag stämde av dessa regler eftersom jag ansåg att jag kunde reglerna bättre än någon av mina kolleger, och definitivt bättre än olika politiker som kom och gick under den långa tid som jag var styrelseledamot. Så jag stämde inte av detta, utan jag ansåg mig kunna reglerna.

Ola Karlsson: Och det förekom aldrig att du stämde av med rättschefen på departementet?

Lars Häggmark: Inte som jag minns nu faktiskt men det är möjligt att så kan ha skett. Jag minns inte det.

Ola Karlsson: Men det skulle alltså innebära att du inte i något fall diskuterade detta med departementet under den här tidsperioden?

Lars Häggmark: Jag kan inte minnas nu att jag har diskuterat hur man ska tolka reglerna med chefer eller kolleger. Nej, det kan jag inte.

Ola Karlsson: Regelverket innebär ju att man har dels en beloppsbegränsning, dels en begränsning vad gäller aktieägandet. När tidsmässigt fick ni information i styrelsen som talade för att man hade passerat beloppsgränserna?

Lars Häggmark: Jag kan nog inte påminna mig när detta ska ha skett, tyvärr. Jag rannsakar mitt minne *while we speak*, som det heter. Jag kan inte påminna mig det, tyvärr, men jag ska fundera under samtalet.

Ola Karlsson: En sista fråga: I december 1997 utökade man ju sitt engagemang. Då borde man rimligen ha en första indikation på omsättning och balansomslutning totalt för 1997. Det var ju då man gick över beloppsgränserna enligt stiftelsens stadgar. Kan det ha varit redan i december 1997 som du första gången noterade storleken?

Lars Häggmark: Jag tror att det är mycket osannolikt att det var redan då. Jag minns inte att det i Prosolvärendet redan då diskuterades beloppsgränser och det storleksmässiga – antalet anställda och så. Jag tror t.o.m., som jag sett efteråt i papperen, att företaget inte var så stort då, utan att det var efter år 1997 – alltså i bokslutet för 1997; nej, nu minns jag fel, i bokslutet för

1996 kan det möjligen ha varit – som man noterade att bolaget var så stort. Svaret på frågan är nej. Jag tror inte att vi diskuterade de frågorna redan då.

Kenth Högström: Jag har funderat mycket på denna industrifond. Eftersom den bildades av en borgerlig regering 1979 och har påfyllts med kapital under flera regeringar, både borgerliga och socialdemokratiska och sedan borgerliga, och fått ständigt vidgade uppgifter så måste den ha åtnjutit stort förtroende genom alla tider. Hur länge har du varit engagerad på departementet respektive i fonden – så att jag får en referens bakåt i tiden?

Lars Häggmark: I departementet arbetade jag i ca 20 år, fram till förra sommaren då jag övergick till annan tjänst.

Kenth Högström: Med andra ord: Har du följt fondens tillblivelse och utveckling?

Lars Häggmark: Det har jag gjort. Jag började i fonden 1993, tror jag. Jag tror att det var Per Westerberg som var minister då.

Kenth Högström: Hur många ministrar har kommit och gått under dina 20 år?

Lars Häggmark: Cirka en handfull.

Kenth Högström: Fem sex.

Lars Häggmark: Jag missförstod frågan. Under mina 20 år har det varit kanske två händer fulla.

Kenth Högström: Tio tolv.

Jag utläser av de handlingar som vi har fått ut att enligt uppgift från Regeringskansliet förekommer ingen rutinmässig rapportering av stiftelsens stödärenden till vederbörande statsråd. Varför sker det ingen årlig föredragning?

Lars Häggmark: Jag kan inte svara på det. Den tanken väcktes aldrig under mina år i departementet.

Kenth Högström: Inte från tjänstemän och inte från politiker?

Lars Häggmark: Nej. Däremot fanns det ju allmän information om fonden dels i propositioner, dels i samband med revision av fonden. Varje år skulle regeringen ta ställning till ansvarsfrihet, och då diskuterade man översiktligt fondens verksamhet men aldrig på individnivå så att säga – aldrig enskilda företag. Det förekom inte.

Kenth Högström: Har det förekommit någon skillnad mellan ministrars aktivitet och nyfikenhet om fondens engagemang?

Lars Häggmark: Nej, det kan jag inte påminna mig. Det var bara i samband med förändringar, t.ex. när man gjorde om till Industri- och nyföretagarfonden och sedan, några år senare, tog tillbaka detta nyföretagande, denna uppgift. Då förekom diskussioner men det var nog inte beroende på vilken minister som råkade sitta just då hur intresset var för fonden; det tror jag inte.

Kenth Högström: Får jag ställa några frågor kring ditt eget engagemang i fonden? Det är ju synnerligen ovanligt att man i en styrelse av något slag gör en protokollsanteckning och ännu ovanligare att man reserverar sig. Men du har faktiskt gjort en protokollsanteckning, och den är väldigt stark, kring just detta Prosolvärende. Vad var anledningen till det?

Lars Häggmark: Anledningen var att jag ansåg att man här i fonden var på väg att göra något mycket ovanligt. Jag förstår mycket väl skälen och kunde delvis ställa mig bakom dem, nämligen att rädda gamla fordringar, vilket är ovanligt. Det vanliga ärendet är att man går in i nya engagemang. Men för att rädda gamla fordringar var man på väg att gå väldigt långt. Då vill jag markera regelverkets betydelse här.

Kenth Högström: Var det ingen som föreslog annan åtgärd än att gå in med nytt ägarkapital, t.ex. administratorsförfarande eller annat underhandsackord?

Lars Häggmark: Ursäkta, nu hörde jag inte alternativet.

Kenth Högström: Var det ingen i styrelsen som föreslog annan rekonstruktion än att gå in med nytt ägarkapital, t.ex. administratorsförfarande eller annan underhandsuppgörelse?

Lars Häggmark: Det förekom olika varianter som diskuterades, inte i första hand i vår styrelse utan i bolagets styrelse och bland ägarna naturligtvis. Men just administratorsförfarande känner jag inte till och jag tror inte att just den varianten var uppe. Företaget behövde ju eget kapital därför att soliditeten var så låg.

Kenth Högström: En sista fråga: Varför bad du inte när du gjorde protokollsanteckningen om ett sammanträffande med ministern?

Lars Häggmark: Jag kan inte riktigt svara helt på det men ett skäl är att jag inte tog upp enskilda fall med min minister eftersom jag som styrelseledamot var bunden av den här lagen som har två paragrafer. Den ena paragrafen säger att jag inte får yppa vad jag har hört om enskilt företags förhållanden och så, så jag tog inte upp enskilda fall med den politiska ledningen eller någon annan.

Kenth Högström: Tack så länge!

Helena Bargholtz: Jag har också fastnat för frågan om hur det går till när man för protokoll i sådana här sammanhang. Du har obestridligen varit med länge och har stor erfarenhet av de här frågorna. När det görs en sådan här protokollsanteckning är det anmärkningsvärt att när protokollet kommer ut reagerar ingen på det. Jag har förstått att du inte tog upp det med någon men det var ingen som väckte frågan med dig om vad det här innebar?

Det andra gäller den uteblivna protokollsanteckningen som enligt dig handlar om en erinran om regelverket och som *inte* protokollfördes. Du begärde inte efteråt att det skulle protokollföras? Det hade kanske varit på sin plats.

Lars Häggmark: Möjligen kan man i efterhand säga att man kanske oftare borde ha protokollfört sådana här resonemang men det var faktiskt sällan som alla aspekter protokollfördes. Jag vet inte vem du anser skulle ha reagerat – någon utanför fonden eller vem?

Helena Bargholtz: Jag tänkte snarast någon av de andra närvarande vid mötet, som alltså fanns med på protokollet så att säga.

Lars Häggmark: Ett skäl, åtminstone ett bidragande skäl, kan ha varit att det var en mycket hektisk tid för Industrifonden. Just detta Prosolvärendet dominerade väldigt starkt på senhösten. Möjligheten att rädda detta företag, och att rädda fondens pengar inte minst, dominerade nog framför att lusläsa protokollen i efterhand för de andra ledamöterna. Det tror jag.

Ordföranden: Jag får be Helena Bargholtz om ursäkt. Jag hade glömt bort att två partier stod på samma anmälan. Vi går nu tillbaka till det första partiet och Ola Karlsson.

Ola Karlsson: Styrelsebeslutet den 22 september 1998 innebar att Industrifonden de facto köpte samtliga huvudägarnas aktier. Förordningen medger ju inte köp av aktier utan endast teckning av nya aktier, under förutsättning att detta i väsentlig utsträckning bidrar till att lösa företagets kapitalbehov. Om jag har förstått förordningen rätt krävs det också särskilda skäl för att nyteckna aktier.

Dels: Vad var de särskilda skälen för att över huvud taget gå in som aktieägare? Dels: Varför gick man utöver förordningen och i praktiken köpte aktier av tidigare huvudägare?

Lars Häggmark: I den sista frågan har det mycket att göra med fondens möjligheter att rädda betydande belopp som vi hade som fordringar då – ja, båda frågorna har det. Här var det inte fråga om att gå in i ett nytt företag, utan vi tittade mycket på möjligheterna att dels rädda företaget och därmed sysselsättning och annat, dels rädda våra egna pengar. Det är väl det skälet som dominerade.

Ola Karlsson: Och det låg inom förordningens ram enligt din uppfattning?

Lars Häggmark: Så här i efterhand kan jag väl säga att det låg på gränsen. Som den ene juristen, Bendrik, har skrivit om, så var det inte klart att man bröt mot förordningen. Jag konstaterar att flera olika jurister har kommit till olika slutsats här, så det är ingen lätt materia och det var det inte för oss i styrelsen heller. Hade man möjlighet att gå in och rädda sina egna fordringar på detta sätt eller inte? Det var inte kristallklart hur förordningen ska tolkas.

Ola Karlsson: I praktiken var det du som svarade för tolkningen av förordningen i styrelsearbetet, och du förankrade inte detta bakåt med någon på departementet?

Lars Häggmark: Jag anser att alla i styrelsen har ansvar för att följa förordningen. Möjligen hade jag ett lite större ansvar än de andra för att erinra om de regler som fanns. Men inte hade jag ensam ansvar; det hoppas jag verkligen.

Ola Karlsson: Vad hade varit nästa steg om Prosolvias hade överlevt och man trots din protokollsanteckning inte hade vidtagit någon åtgärd för att minska ägarengagemanget?

Lars Häggmark: Om Prosolvias hade överlevt och man hade lyckats vända det här och rädda ett företag och sysselsättning och tjäna pengar till fonden och fonden hade kunnat sälja sina aktier hade nästa steg möjligen varit en klapp på axeln i pressen för att fonden agerat affärsmässigt och duktigt. Jag tror kanske inte att fokus hade varit på eventuella regelbrott i så fall. Fonderna har ju deltagit i andra mycket svåra fall och försökt ha, och haft, uthållighet och tagit risker. Det finns ett företag som heter Micronic som går mycket bra i dag och där fonderna och samhället kommer att tjäna hundratals miljoner. Jag vet inte om det var något regelbrott. Det tror jag inte, och hoppas inte. Men en viss uthållighet och risktagande kan i vissa fall löna sig och gå mycket bra både för fonderna och för företagande och ägare.

Ola Karlsson: Finns det enligt din uppfattning skäl att förändra förordningen så att den kan fungera bättre i de fall man har ett engagemang som går knackigt liksom Prosolvias?

Lars Häggmark: Det är möjligt att det skulle underlätta för styrelsen om förordningen var lite mer precis på den punkten. Men egentligen är inte jag, som nu är privatanställd, rätt person att diskutera hur förordningar ska ändras i fortsättningen.

Göran Magnusson: Egentligen var Ola Karlsson inne på frågan om förordningen. Jag erinrar mig att det ju är ett utlåningsförfarande och då är det reglerat i förordningen hur det skulle vara. Det är ju ett förbud för banker exempelvis att äga aktier i företag, dock med ett undantag och det är som skydd för fordran. Det var väl i den situationen som Industrifonden här befann sig. Frågan är kanske något retorisk och du har sagt att du inte vill kommentera förordningen, men vore det inte bra om det funnes någon reglering i förordningen om hur man ska förfara vid skydd för fordran? Det är ju en situation som man i ett riskkapitalbolag och sådant ändå kommer i. Vill du kommentera ytterligare något just den frågan.

Lars Häggmark: Jag tycker väl att jag egentligen har svarat på det. Det är möjligt att det skulle underlätta, som sagt, för ledamöter i styrelsen – men nej, jag har ingen annan kommentar egentligen.

Kenth Högström: Jag funderar lite grann på, när ni nu valde den här modellen att omvandla en del av era lån till aktiekapital och sedan köpa på er andras aktier, om det inte övervägdes andra modeller att skydda fordran. Det absolut sämsta i ett konkursläge är ju ändå riskkapitalet. Det flyger ju först. Fanns det inga andra alternativ som ni övervägde? Det är den ena frågan.

Den andra frågan är parallellen med Micronic. Kan du vidareutveckla den något? Var det också där så att ni gick in med ägarkapital?

Lars Häggmark: Jag vet att Industrifonden har ägarkapital i Micronic.

Kenth Högström: Hade man det då?

Lars Häggmark: Jag vet inte när det kom in; jag minns inte alls det. Jag tror, beträffande den första frågan, att man från vd och de andra ägarna övervägde olika modeller att rädda det här företaget och därmed fondens fordran, så det övervägdes säkert.

Kentth Högström: En sista fråga: Har det hänt vid något tillfälle under de år du har varit på departementet eller du har varit i fondens styrelse att en minister har engagerat sig i fondens verksamhet på den här detaljnivån?

Lars Häggmark: Aldrig på individnivå.

Ordföranden: Därmed ber jag att få tacka dig, Lars Häggmark, för att du trots att du enligt grundlagen inte är skyldig att komma ändå varit här och lämnat oss de upplysningar som du hade att ge. Tack ska du ha!